

Rámanavamí

→ *Promluva Satja Sáí Báby z 11. dubna 2003* ←

*Ptactvo ani zvěř nemají žádné vzdělání a naučily se vést ukázněný život.
Však běda! Člověk, nadaný inteligencí, ukázněný život nevede.
Co dalšího bych měl ještě sdělit tomuto vznešenému shromáždění?*

(báseň v telugu)

*Pán jasně září ve vesmíru, stejně tak i vesmír září v Pánu.
Vztah mezi Pánem a vesmírem je niterný a nedělitelný.*

(báseň v telugu)

Svatý epos Rámájana je pravou védou, sestoupivší z nebes na zemi. Vědy jsou čtyři: Rgvéda, Jadžurvéda, Sámavéda a Atharvavéda. Rgvéda pomáhá, udržuje a chrání *jadžni* a *jágy*. V Rámájane symbolizuje Ráma Rgvédu, Lakšmana Jadžurvédu, která obsahuje mantry, zpívané během *jadžni* a *jágy*. Když Ráma odešel do pralesa, Bharata byl v Nandigrámě a zpíval od rána do noci Jeho božské jméno. Proto symbolizuje Sámavédu. Šatrughna byl tím, kdo zničil nepřátele (*šatru*) a chránil ctnostné. Svým bratrům byl velmi oddaný. Je jako Atharvavéda. Podstata Atharvavédy tkví ve zničení zkaženosti a pěstování svatých citů a činností. Rámájana je vpravdě védou. Věda je totéž co Rámájana. Pravé lidství ji takto chápe.

Ráma, Lakšmana, Bharata a Šatrughna jsou čtyři synové Dašarathy. Nestačí to ale pouze vědět. Člověk by se měl tázat po vnitřním smyslu a rozumět mu. Kdo je Dašaratha? Představuje lidské tělo, skládající se z deseti smyslů (pět smyslů vnímání a pět smyslů činnosti). Přesně řečeno, Ráma, Lakšmana, Bharata a Šatrughna nejsou synové Dašarathy a jeho tří žen. Neměli bychom si myslet, že se zrodili jako pouzí smrtelníci. Jsou vtěleními božského vědomí (*čaitanja svarúpa*), jež se vynořila z obětního ohně. Představují ideál pro rodiče, bratry a sestry každé rodiny a pro lidstvo jako celek.

Vzhledem ke vlivu *kalijugy* nebývá dnes mezi rodnými bratry žádná jednota a láska. Jsou mezi nimi konflikty, vedoucí k nepokoji. Oproti tomu Ráma, Lakšmana, Bharata a Šatrughna žijí v naprosté jednotě. Dělalí ostatním svou jednotou radost. Když si v dětství hrávali, jeden podněcoval k vítězství druhého. Jednou si všichni čtyři chlapani spolu hráli. Brzy nato přiběhl Bharata za svou matkou, posadil se jí na klín a začal plakat. Kausaljá se ho zeptala: „Bharato, proč jsi smutný? Prohrál jsi ve hře?“ Bharata odpověděl: „Matko, to bych měl radost, ale když jsem už málem prohrál, Ráma to zařídil, aby prohrál on a já zvítězil. Rozrušila mě prohra mého staršího bratra.“ Jaký je to příklad bratrské lásky!

Když padl Lakšmana v bezvědomí k zemi na bitevním poli, Ráma byl sklíčený. Lakšmanu považoval za svůj život. Naříkal: „Kdybych prohledal celý svět, našel bych matku, jako je Kausaljá, a ženu, jako je Sítá, ale nikoli bratra tak urozeného, jako je Lakšmana. Jaký má smysl život bez Lakšmany?“ Takovou cítili mezi sebou všichni čtyři bratři jednotu, harmonii a lásku.

Když se Bharata vrátil z království Kékaja, dozvěděl se od mudrce Vasišthy, že Ráma odešel do vyhnanství a čtrnáct let se nevrátí. Byl zdrcen. Mudrci se poklonil se slovy: „Ó, ctihodný ochránce, já nechci toto království, které přivedlo mého bratra Rámu do vyhnanství. Jelikož je Ráma nejstarším synem, jen on má právo vládnout království. Proto ihned odejdu do pralesa, padnu Rámovi k nohám a poprosím ho, aby se vrátil a převzal řízení Ajódhji.“ Každý ze čtyř bratrů byl připraven k jakékoli oběti v zájmu druhého.

Ráma se připravil k odchodu do vyhnanství, aby dodržel slib svého otce. Vyrobit si oděv z kůry a vypravil se do komnat své matky, aby dostal její svolení. Matka nevěděla o náhlých změnách a dychtivě očekávala Rámův příchod. Vzrušovala ji myšlenka na Rámovu korunovaci a očekávala, že k ní přijde v královském šatu. Velice ji znepokojilo, když uviděla Rámu v oděvu z kůry. „Rámo, copak je to druh oděvu, který bys měl nosit v den korunovace?“ zeptala se. Ráma se smíchem odpověděl: „Matko, byl jsem otcem korunován na krále Aranjarádžji (pralesního království). Odcházím do lesa, abych chránil mudrce a světce, které obtěžují démoni. Proto laskavě neprotestuj proti mému svatému poslání. Musím uposlechnout příkazu svého otce.“ S těmi slovy se uklonil před matkou a požádal ji o povolení k odchodu do pralesa.

Když Kausaljá uslyšela Rámova slova, sklíčil ji žal. Prosila ho: „Synu, mluvíš jen o splnění otcova příkazu. Co příkaz tvé matky? Já jsem *ardhángí* (lepší polovina) tvého otce. Je tedy tvou povinností splnit i můj příkaz. Nebudu ti bránit v odchodu do pralesa, ale nech mě, abych tě také doprovázela. Porodila jsem tě po mnoha obřadech a přísném odříkání, dodržovaném po několik let.

Nemohu bez tebe žít ani minutu.“ Ráma ji utěšoval slovy: „Matko, není správné, abys opouštěla svého manžela v pokročilém věku. Sežehne ho oheň z mého odchodu. Proto bys ho měla uklidnit a utěšit jemným slovem. To je tvou nejpřednější povinností. Pro ženu je její manžel Bohem. On je jejím jediným útočištěm.“

Sítá, která stála vedle něj, rozhovor poslouchala. Okamžitě se Rámy zeptala: „Rámo, není *dharma* stejná pro všechny ženy? Může být jedna *dharma* pro tvoji matku a jiná pro mne? Požádal jsi mne, abych tu zůstala a starala se o tvého otce a matku. Nyní říkáš své matce, že služba manželovi je prvotní povinností manželky. Není to právě můj případ?“ Kausalju Sítin argument dojal: „Synu, pro každou ženu je *dharma* stejná. Je souzeno, že já takto trpět mám. Proč bys měl ale vystavovat utrpení Sítu tím, že ji zanecháš v Ajódhji? Ona se vzdá všeho a odejde s tebou do pralesa. Nezklam ji. Vezmi ji s sebou. Je tvou povinností se o ni postarat.“ Každý by měl z této příhody velmi dobře pochopit Kausaljinu ušlechtilost a velkorysost.

Rámovy narozeniny slavíme, aby nám připomínaly vzory, které představuje. Měli bychom rozjímat nad ideály, které představuje Ráma, Lakšmana, Bharata a Šatrughna, ale také Kausaljá, Sumitrá a Kaikéjí. Mudrc Vasištha prohlásil: „*Rámó vighrahaván dharmah*“ (Ráma je vtělením *dharmy*). Popisoval Rámovu božskou podobu slovy: „*Pumsám móhana rúpája*“ (Ten, jehož podoba těší všechny). „Rámo, krása a statnost, jimiž jsi obdařen, nejsou omezeny jen na tvou fyzickou podobu. Ten blažený vzhled ti dává tvoje nekonečná láska a soucítění. Tvůj vzhled přitahuje dokonce i muže. Jsi pravým zosobněním *sat-čit-ánandy*.“ Tak velebil mudrc Vasištha Rámovu krásu a majestát. Je vaší štěstěnou, že můžete poslouchat svatý příběh o Rámovi a zpívat o jeho slávě.

Jak jsem uvedl na začátku, Bůh září ve vesmíru a stejně září vesmír v Bohu. Vztah mezi Bohem a vesmírem je niterný a nedělitelný. Vesmír je plný živých bytostí. Každá bytost je Rámovým vtělením. Neomezujte Rámu na určité jméno a podobu. Všechny bytosti jsou Jeho tvarem. Ráma je Ten, který těší. Je přítomen ve všem.

Íšvarah sarva bhútánám (Bůh je vnitřním obyvatelem všech bytostí). *Íšavásjam idam džagat* (celý svět je prostoupen Bohem). Svět je dokonalou podobou boží. *Sahasra šíršá purušah sahasrákšah sahasra pád* (Bůh má tisíce hlav, očí a nohou). V těch dávných dnech byly na světě jen tisícovky lidí. Protože každý z nich je formou boží, platil výrok: „*Sahasra šíršá purušah...*“ Během času vzrostla populace z tisíců na statisíce a ze statisíců na milióny. Proto se říká, že Bůh je *mukkóti dévatá svarúpa*, což znamená, že On je tvarem tří desítek miliónů. Dnešní populace čítá na šest miliard lidí. Všichni jsou formou boží. Lidé obvykle

Rámu omezují na určitou podobu – s lukem a svazkem šípů. Ve skutečnosti je vtělením Rámy (*Ráma svarúpa*) každý člověk. Proto se také lidé jmenují po Rámovi, Lakšmanovi, Kršnovi, Góvindovi a podobně.

Nejenom čtyři bratři, ale i jejich ženy představovaly velké ideály. Sítá a Urmilá byly dcerami krále Džanaky, Mandaví se Šrutakírťi dcerami jeho mladšího bratra. Byly to ženy pevného charakteru, nadané smyslem pro nepřipoutanost. Štěstí druhých považovaly za svoje vlastní. Když odcházel Ráma do pralesa, Sítá trvala na tom, že ho bude doprovázet. Řekla: „Svámí, ty jsi přišel, abys spasil lidstvo. Já přitom hraji svoji úlohu. Jak bych mohla zůstat zde, když odcházíš a vše opouštíš?“ Odložila šperky, oblékla si oděv z kůry a následovala Rámu.

Lakšmanova žena Urmilá byla výbornou malířkou. Nevěděla o tom, co se děje, a malovala obrázek k Rámově korunovaci. Byla hluboce ponořena do práce, když za ní přišel znenadání Lakšmana a zavolal na ni vzrušeným hlasem. Polekala se, vstala a přitom převrhla barvu na obrázek. Byla smutná, že obrázek znehodnotila. Lakšmana nato poznamenal: „Rámovu korunovaci, která měla zajistit mír a blahobyt lidstva, zmařila Kaikéjī a obrázek, který jsi malovala ke korunovaci, je zkažen díky mně.“ Vysvětlil jí, že bude doprovázet Rámu a Sítu do pralesa, aby jim sloužil, a řekl jí, že se za čtrnáct let vrátí. Jeho rozhodnutí Urmilu rozrušilo. Byla ráda a prosila ho, aby sloužil Sítě a Rámovi s největší oddaností. Bolest a radost, utrpení a štěstí následují jedno po druhém. Člověk by je měl přijímat s vyrovnaností.

*Radost a bolest, dobro i zlo existují současně,
nikdo je nemůže rozdělit.*

*Nemůžete nalézt radost či bolest, dobré či zlé,
aniž by vedle nestálo to druhé.*

Radosti se dostaví, když nesnáze dozrají.

(báseň v telugu)

Lakšmana opustil ženu a odešel za matkou Sumitrou pro její požehnání. „Sumitrá“ znamená dobrá přítelkyně. Charakter měla hodný svého jména. Když jí řekl Lakšmana o rozhodnutí doprovázet Sítu a Rámu do pralesa, byla Sumitrá jako ušlechtilá matka velice šťastná. Vůbec ji netrápilo, že žádný z jejích dvou synů nebude vládnout království. Když její miskou *pájasy* odnesl orel, Kausaljá a Kaikéjī s ní soucítily a rozdělily se o svou část. Lakšmana se narodil z Kausaljina dílu a Šatrughna z Kaikéjina. Proto je Lakšmana aspektem Rámy a Šatrughna Bharaty. Lakšmana sloužil Rámovi, Šatrughna Bharatovi. Sumitrá měla velmi

ušlechtilé city. Tam, kde je Bůh, je i Jeho oddaný. Kde kráčí Bůh s oddaným pospolu, je vítězství zaručeno. Sumitrá řekla Lakšmanovi: „Synu, být v boží společnosti je to největší bohatství.“ Proto mu dala okamžitě souhlas, že může Rámu se Sítou doprovázet.

Když Ráma odešel za Kausaljou, aby se s ní rozloučil, Kausaljá bědovala: „Synu, ponecháváš mne v Ajódhji se vším královským pohodlím a odcházíš do *aranji* (pralesa), abys žil v útrapách.“ Nato odpověděl Lakšmana, stojící Rámovi po boku: „Matko, pralesem je právě Ajódhjá bez Rámy a Sítu. Prales s Rámou a Sítou je pravou Ajódhjou. Sítá a Ráma jsou mí rodiče. Budu jim sloužit a trávit šťastně svůj čas.“

Nejen mezi bratry, ale i mezi jejich ženami byla velká jednota a porozumění. Jsou ideálem pro každou rodinu. Je někde rodina, kde žijí švagrové v přátelství? Je někde rodina, kde žijí v harmonii bratři, aniž by se dohadovali o majetku? Takovou ideální rodinu nikde nenajdeme. Tento věk *kali* se stal věkem *kalahy* (sporu). V takovém prostředí září Rámájana pro každou rodinu jako pochodeň. Jak by se měli k sobě chovat bratři a sestry? V Rámájane nacházíme ukázky takových velkých ideálů, ale pouhá četba svatého textu Rámájany nestačí. Měli byste tyto ideály napodobovat. Rámájana překračuje hranice času, prostoru, kast i náboženství. Ve všech národech, všech časech a za všech okolností je základem k nalezení naplnění života jednota.

Dokonce i ptáci a zvířata žijí mezi sebou v jednotě. Neznají sobectví v hromadění věcí. V člověku dnes nacházíme špatné sklony, které se nenacházejí ani u ptáků či zvířat. V Dašarathově rodině není ani jediný příklad nějakého sporu. Můžete se ptát: „Nebyla to snad Kaikéjí, kdo byl odpovědný za rodinný spor, vedoucí k Rámovu vyhnanství?“ Ne, to nebyl žádný spor. Kaikéjí měla k Rámovi dokonce velkou náklonnost. Milovala ho víc, než svého syna Bharatu. Její mysl však otrávil Mantharína špatná společnost. Proto se říká: „Sděl mi, jaká je tvoje společnost, já ti řeknu, co jsi.“ Ale i Manthará měla dobrou povahu. Jednala jen pod vlivem příhody ze svého předchozího zrození.

Tehdy byla laní. Jednoho dne si hrála se svým manželem v pralesi. Do lesa přišel na lov král Kékaji. Uviděl, jak si spolu hrají dva jeleni. Při pokusu je chytit zabil jelena šípem. Laň byla sklíčena žalem. Odběhla za svou matkou a stěžovala si jí na králův krutý čin. Matka ji utěšovala slovy: „Drahé dítě, na světě existuje bolest a radost, dobré i špatné. Proměny života musíme snášet s vyrovnaností. Můžeš jít za králem a žádat spravedlnost.“ Laň odešla za králem a spustila na něj ve své bolesti: „Ó, králi! Žili jsme poklidně a blaženě. Tím, že jsi mi zabil manžela, jsi mi přivodil nevýslovný žal. Zničil jsi mi život.“ Král kajícně odvětil: „Nikdo nemůže uniknout důsledkům svých činů. Truchlíš nad manželovou

smrtí. Rozumím také bolesti tvé matky nad ztrátou zetě. Následkem toho budu jednoho dne trpět ze ztráty zetě i já.“ Laň přijala zrození jako Manthará a způsobila smrt Dašarathy, který byl zetěm krále Kékaji.

Tento život není nic jiného, než oceán s vlnami sjednocení a oddělení. Každý musí procházet nepřízní života. To je přirozenost *pravrtti* (vnější cesty). Existuje ale i jiná možnost jak žít, a to je *nivrtti* (vnitřní cesta). Dítě jde za matkou a říká: „Mám hlad.“ Matka, která následuje vnější cestu odpovídá: „Jdi, dítě, a najez se. Hlad bude utišen.“ To je *dharma pravrtti*. Matka, která jde po vnitřní stezce, však neřekne jen: „Jdi a najez se.“ Poradí dítěti, jaký typ jídla má jíst, kdy a jak. Když máte hlad, neměli byste jíst, co se vám zlíbí, aniž byste se ptali, zda je to dobré pro zdraví. *Nivrtti* matka vám poradí, abyste jedli takové jídlo, které vám zajistí zdraví.

I vědy pojednávají o principech *pravrtti* a *nivrtti*. Člověk může mít nějaká přání, ale ta by měla být omezená. Měla by se zakládat na pravdě a správném jednání. Nejezte všechno, co dostanete. Neříkejte všechno, co vám přijde na mysl. Mluvit bychom měli teprve po řádném dotazování. Je několik lekcí, které Rámájana učí lidstvo. Proto se Rámájana přirovnává k védám. O *pravrtti* a *nivrtti* učí krásným způsobem. *Pravrtti* je povahou (*svabhávou*) *prakrti* (přírody). *Nivrtti* je forma *átmana*. *Nivrtti* rozšiřuje náš obzor, zatímco *pravrtti* činí opak. Všechny aktivity bychom proto měli zakládat na *nivrtti*.

Rámájana vyučuje principy *dharma* a cestu povinnosti každého jednotlivce. Zůstává stále svěží, ačkoli uplynuly celé věky, a vede lidstvo po cestě pravdy a správného jednání. I dnes myslíme na postavy Rámájany s vážností a úctou. Měli byste dobře porozumět její velikosti. Není vyšších mravních zásad, než jsou ty, které popisuje Rámájana. Rámájana by měla být předmětem vaší *parájany* (uctívání). Dosadte si princip Rámy do srdce a prožívejte blaženost.

Vtělení lásky!

Učení Rámájany uplatňujte v každodenním životě. Uposlechněte příkazů Pána Rámy. Svátek Rámanavamí dnes slavíme proto, abychom pochopili a vstřebali principy Rámájany. Nestačí, když se oslava omezuje jen na požívání sladké kaše a jiných pochutin.

Mudrc Válmíki prohlásil, že Rámájana zde bude tak dlouho, dokud budou na zemi hory a řeky. Můžete se podívat, jaký je vztah mezi Rámájanou, horami a řekami. Hory symbolizují muže a řeky ženu. Dokud jsou na světě muži a ženy, bude zářit sláva Rámájany a osvětlovat svět. Ženy jsou přirovnány k řekám, neboť jsou symbolem obětování. Tečou nepřetržitě, aby hasily žízeň každého jedince.

Rámájana předkládá člověku velké vzory. Lidé by měli nad tímto svatým příběhem rozjímat a jeho ideály následovat. Svatba Rámy a Sítý byla slavena v Mithile se vším veselím a pestrostí. Zpívaly se písně, zvoucí k účasti na božské svatbě Rámy a Sítý:

*Pojďme a budme svědky svatby Rámy a Sítý,
ten pohled přinese velké zásluhy.
Životy těch, kteří svatbu uvidí, budou posvěceny.
Ó, pojdte všichni na svatou svatbu.
Ráma, který jede na slonovi, nesmírně září.
Matka Sítá je po jeho boku, bratři jim slouží.
Sítá a Ráma se nás s úsměvem zeptají, jak se nám daří.
Co jiného bychom si mohli přát!
Pojďme ihned sledovat svatou svatbu Rámy a Sítý.*

(píseň v telugu)

Lidé zpívali písně, radovali se ze svatby. Obyvatelé Ajódhji i Mithily byli velice potěšeni. Celé město Mithilá se radovalo ve velkém svátku. Božský sňatek přinesl všem nesmírnou radost. Rámův příběh je tajemný, svatý a plný blaženosti.

Vtělení lásky!

Rámův příběh není dávný. Je věčný a stále nový. Je plný naděje. Naplňte své srdce svatými ideály Rámájany! Vzdejte se zášti a všech odlišností. Žijte v míru a harmonii. Když budete neustále rozjímat nad Rámou, získáte velkou radost a potěšení.

(Bhagaván uzavřel svoji promluvu bhadžanem „Ráma Ráma Ráma Sítá“.)

U příležitosti svátku Rámanavamí, v Brindávanu dne 11. dubna 2003